

Individualizarea și diferențierea**Abordări. Aspecte practice și specifice****Eseu**

”O altă abordare teoretică, clasificări și schematizări sonore!” veți zice. Atunci când teoria este generată de practică efectivă și cu scopul și intenția de a crește și îmbunătăți calitatea actului educativ, când scopul și intenția se nasc din dăruire și când credința că se poate mai bine nu dă înapoi, da, cred că orice contribuție teoretică sau practică contează!

Se disting două **nivele ale diferențierii**:

1. Individualizarea sau diferențierea aplicată individului, respectiv educabilului;
2. Individualizarea sau diferențierea aplicată clasei, ca unitate funcțională, cu interacțiuni complexe, de natură socială, morală, ludică, de sprijin/suport, competițională și performanțională;
3. Individualizarea sau diferențierea aplicată conținutului, materialului didactic sau de învățare.

Individualizarea poate fi clasificată în:

1. Individualizarea care implică educabili care se încadrează în exigențele și caracteristicile vârstei;
2. Individualizarea care implică educabili cu cerințe/nevoi speciale(CES). Desigur că aici, în funcție de diagnosticul/deficiența în cauză, profesorul adaptează metodele la necesitățile educabilului, bineînțeles după o diagnoză pedagogică, personalizată, care va orienta acțiunile și activitățile ulterioare pentru o eficiență și o performanță unic definite și cuantificate, individualizate.

1. Individualizarea care implică educabili care se încadrează în exigențele și caracteristicile vârstei.

Primul pas către individualizare a procesului dar și materialului didactic este diagnoza ori testarea inițială. Desigur că unii dintre noi sunt de acord, iar alții nu, cu acest tip de test predictiv. Motivațiile pro și contra sunt multiple și variate și țin de structura testului în sine, dar și de eficiența lui. Nivelul prea înalt de standardizare, limitele unui test scris în a testa aptitudini și valențe complexe, omiterea unor stimuli și modificatori interacționali, accentul prea mic pe creativitate, cerința mare de timp alocat unei diagnoze eficiente și detaliate, numărul mare de elevi dintr-o clasă și lipsa efectivă a timpului posibil de alocat într-o intervenție individualizată, etc. Calea de mijloc și cea aplicată actualmente la catedră este și

cea acceptabilă și eficientă. O diagnoză inițială corespunzătoare va orienta și orientează activitățile ulterioare ale profesorului, în vederea umplerii lacunelor în achiziții și cunoștințe.

Nu trebuie să uităm și nu sunt de ignorat valențele și înzestrările native ale educabilului, care sunt adesea subliniate prin stilurile de învățare și care completează și întregesc profilul educabilului. Iată cum, colaborarea dintre diriginte și profesorul de limbă străină, pot să crească eficacitatea diagnozei și intervenției ulterioare! Desigur că activitatea efectivă la clasă va întregi panorama abilităților, competențelor și valențelor vocaționale, pentru profesorul de limbă străină, dar această perspectivă se va defini abia după parcurgerea, cel puțin a unui semestru. Iată de ce continuitatea la catedră, pe parcursul ciclurilor școlare, este foarte importantă, reducând la semestrul aproximat mai sus impactul cunoașterii inițiale și individualizării diagnostice. Pentru această categorie a educabililor, cu abilități și competențe în limitele prescrise ale vârstei, activitățile, strategiile pedagogice și competențele vizate, orientate și prescrise prin programa școlară, pot fi apreciate ca eficiente și productive.

2. Individualizarea care implică educabili cu CES.

Dar iată situația în care activitățile, strategiile și competențele vizate, prescrise și orientate prin programa școlară nu mai pot fi aplicate ca atare educabilului! Necesitățile acestuia, dar și abilitățile, competențele, aptitudinile fizice sau mentale, nu mai corespund și nu se mai încadrează în categoria de vârstă vizată. Pe baza planului de intervenție individualizat, ca bază de plecare și de lucru, profesorul de limbă străină trebuie să-și dezvolte strategii pedagogice, de intervenție și de lucru, individualizate și perfect adaptate educabilului cu CES/TSA, pentru ca la o evaluare ulterioară să se releve eficiența, achiziții, progres în termeni de competențe și aptitudini.

Pe lângă adaptarea strategiilor pedagogice și adaptarea materialului de lucru, o componentă esențială și chiar vitală este cea socială, de interrelaționare și incluziune. Cel mai adesea, acești copii sunt excluși, izolați, discriminați, agresați fizic sau verbal, de către colegii lor de clasă sau de școală. Atitudinea profesorului față și către acești copii reprezintă un reper orientativ pentru ceilalți membri ai colectivului clasei și chiar cel didactic. Promovarea toleranței, suportului, grijii și implicării sunt cheia către armonie și eficientizarea actului educațional, în plenitudinea valențelor și interacțiunilor sale intrinseci.

Un alt aspect, de o importanță vitală, în abordarea pedagogică a educabilului cu CES/TSA, este **tipul de material EFICIENT** pentru și pe fiecare caz în parte. Revenim aici la importanța diagnozei în actul pedagogic și subliniem importanța continuității la catedră, deoarece o diagnoză reală și care să ducă la rezultate notabile, va necesita, cel puțin, semestrul menționat. Voi reveni aici cu câteva detalii specifice în definirea și detalierea aspectelor de

adaptabilitate, într-o clasificare ulterioară. Din și prin experiența didactică acumulată, dar și din și prin experiența maternă în lucrul cu copiii/copil cu cerințe educaționale speciale, consider că, după trecerea pragului de adaptabilitate menționat, cel mai eficient material de lucru la clasă, atât cu copiii care se încadrează în normele prescrise de vârstă, dar și cu copiii cu cerințe educaționale speciale, este cel care implică și antrenează creativitatea, motricitatea și liberul arbitru: cântece/muzică, dans/motricitate/ritm, desen/creativitate/artă, joc/motricitate/ritm/tipare motrice și adaug aici și poezia/ritmicitate/rimă/tipare verbale și auditive. Știu că acest cuvânt, TIPAR, va stârni reacții pro și contra printre colegii profesori și că noile curente, aspirații și doleanțe didactice urmăresc debarasarea de testele prescrise/predictive/diagnostice/clasice și orientarea către achiziții individualizate și vocaționale. Dar, în opoziția noastră față de vechi/obsolet trebuie să nu extremizăm tendințele și să nu uităm că tiparele înseamnă esențializare, structuralizare, schematizare, exemplificare. Susțin și mențin folosirea eficientă, în feedback și sedimentare, în sumarizare și pentru a realiza o perspectivă holistică, a tiparelor, schemelor și structurilor, fie în ansamblurile de structuri gramaticale, fie în cele de uzitare/uzanță a elementelor de vocabular, fie în prezentarea și corelarea informațiilor culturale și de civilizație.

Abordarea didactică a educabilului care se încadrează în tiparele predictive de vârstă este importantă și este ajutată și orientată, după cum am mai precizat, de testele privind stilurile de învățare, dar și mai eficient de interacțiunea directă și de durată cu educabilul. Abordarea didactică a educabilului cu CES/TSA este o arie de o sensibilitate și importanță majoră. Cei mai mulți profesori se lovesc de această primă barieră, de acest zid al abordării adecvate, eficiente și fructuoase a elevului cu CES/TSA. Trebuie să avem în vedere următoarele **tipuri complementare de abordare**:

- Abordarea **tête-à-tête**. Știu că timpul alocat orei este limitat și mai știu că cei mai mulți profesori vor obiecta, dar sunt două momente esențiale în care alocarea a două, trei minute nu va dăuna bunăstării, bunei funcționări și eficienței clasei și fiecărui elev în parte. Dacă ceilalți elevi pricep cerințele printr-o explicare, clarificare pleneră, copiii cu CES/TSA au nevoie de explicații individualizate asupra cerinței sarcinii de lucru.
- Abordarea **caldă și calmă**. Recomandată în contactul cu orice fel de educabil, aceasta este esențială, vitală în actul și contactul didactic cu copilul cu CES/TSA. Acești copii par înzestrați, de cele mai multe ori, cu al șaselea simț și par să comunice și să perceapă aspecte și noțiuni dincolo de cuvinte. Verbalizarea, care de altfel este o aspirație în pragurile de evoluție ale acestor copii, pare însă o anexă în comunicare și

socializare. Încordarea sau aversiunea, sentimentele negative sunt percepute, dincolo de orice camuflaj, așa că un pozitivism și o căldură sinceră din partea cadrului didactic vor avea ca rezultat un educabil cooperant și stimulat în achiziționarea noilor noțiuni.

- Un alt moment esențial în actul didactic este evaluarea. Evaluarea trebuie să fie întotdeauna întregită de **laude, aprecieri și promovare**. Chiar dacă pasul în evoluție a fost unul foarte mic, acela trebuie reperat și promovat, apreciat, aceasta ducând la o motivare a elevului în pași mici, până la definitivarea, atingerea unei motivații intrinseci, voliționale, chiar vocaționale. Cele precizate mai sus sunt funcționale pentru toate tipurile/categoriile de elevi, dar cu atât mai mult în cazul elevului cu CES/TSA, caz în care pașii mici sunt cel mai adesea pași mari, pe o scală/scară individualizată.
- Am vorbit mai devreme despre **tipare** și folosirea/exploatarea acestora în actul didactic. Am vorbit, de asemenea, despre atitudinile pro și contra în această abordare. Indiferent de poziția/atitudinea ta, ca și cadru didactic, în legătură cu tiparele sau testele/exercițiile/actele educative tip în activitatea pedagogică, în cazul elevului cu CES și în special în cazul elevului cu TSA, **tiparele sau structurile** sunt esențiale. Acestea funcționează și trebuie urmărite și aplicate pe două arii. Aria **mentală**, intelectuală a elevului prezintă un specific, o unicitate în funcționare. Elevul cu CES/TSA prezintă un tipar de funcționalitate în profilul său mental, intelectual. Acest profil trebuie identificat, definit, specificat și uzitat la potențial maxim, deoarece de cele mai multe ori este unicul care poate și funcționează pentru o evoluție în achiziții noționale, de abilități și competențe. Acești elevi prezintă preferințe, iar aceste preferințe sunt și reprezintă cheia către succesul lor școlar. Desigur că succesul școlar este aici, în aceste cazuri specifice, și el redefinit și măsurat conform cu scale individualizate și particularizate. În lucrul efectiv, pe **material concret**, trebuie din nou identificat tiparul, materialul preferat (exercițiu, tip de lucru sau material, tip de interacțiune, etc.) Acest model va constitui baza tuturor schimbărilor, noutăților care vor fi introduse, în pași mici, folosind întotdeauna tiparul familiar elevului, ca bază pentru achiziții, practici, exerciții care prezintă noutate. **Noutatea** va stârni întotdeauna o reacție de adversitate în cazul elevului cu CES/TSA. De cele mai multe ori, noutatea stârnește un grad mai mare sau mai mic de opoziție în rândul tuturor, elevi sau cadre didactice. În cazul menționat mai sus, reacția de opoziție este amplificată.

În baza celor discutate mai sus, **structura sau tiparul** identificat în ansamblul funcțional și formația elevului cu CES/TSA va duce la **revelarea**:

> înzestrării vocaționale a acestuia. Cel mai adesea, acești copii au arii de excelență, în care depășesc media prescrisă de eficiență. Această arie trebuie depistată, urmărită și exploatată. Vocația reprezintă de altfel împlinirea, fericirea, eficiența, abundența și plenitudinea vieții tuturor indivizilor, de aceea reprezintă un must/țel în educație, fie ea școlară, formală sau informală.

> gradului de adaptabilitate la nou. Adaptabilitatea reprezintă un obstacol major în relația și contactul cu elevul/copilul cu CES/TSA sau nu și definește și influențează succesul sau eșecul.

Adaptabilitatea se manifestă în procesul educativ **față de:**

- ® mediul natural(spațiul de lucru) și social(colectiv școlar);
- ® material real(material concret de lucru) și intelectual(tip de exercițiu);
- ® procese și rutine(tehnici și metode de lucru);
- ® stimuli și impulsuri(laude, critici).

În special în cazul copiilor cu CES/TSA solicitarea adaptabilității se va concretiza în reacții de **opozitie:**

- verbală(negare, refuz);
- fizică(agresivitate, hiperactivitate).

Adaptabilitatea și respectiv creșterea și flexibilizarea ei necesită răbdare și timp, calmitate și creativitate din partea cadrului didactic, acesta fiind un proces de lungă durată și o barieră perpetuă, ca o bornă kilometrică, pe un drum care va duce cu siguranță către creștere, evoluție și succes în achiziții și integrare.

Eu personal, fiind de ambele părți ale baricadei, părinte de copil cu TSA/CES și cadru didactic, solicit respectuos colegilor mei profesori înțelegere, toleranță, răbdare, curaj, creativitate și EMPATIE. Empatie cu situația și sentimentele copilului cu CES/TSA, dar și cu situația și sentimentele părinților. O strânsă și sinceră colaborare cu părinții este mai mult decât esențială, este vitală în aceste cazuri. De multe ori părinții ajung foarte greu la acceptarea situației, acceptare care poate fi atinsă parcurgând un drum dureros, sfâșietor, în care ”De ce?”-urile revin obsesiv și fără de răspuns.

Planurile de lucru și intervenție sunt, iată, multiple:

- Cu copilul cu CES/TSA;
- Cu părinții acestora;
- Cu colectivul de elevi în care acesta funcționează;
- Cu cadrele didactice care funcționează la clasă;
- Cu mediul social extins/comunitatea.

Atitudinea și abordarea profesorului reprezintă un etalon, model și reper în funcționarea și relaționarea eficientă a tuturor acestor planuri și aspecte.

Vă urez, așadar, succes și cred că stă în puterile noastre să construim o lume mai bună, tolerantă și eficientă, din noi, prin noi, astăzi și în fiecare zi!

Prof. Ionela Mihaela Bucelan
Școala Gimnazială Horia/Izvoarele, județul Tulcea